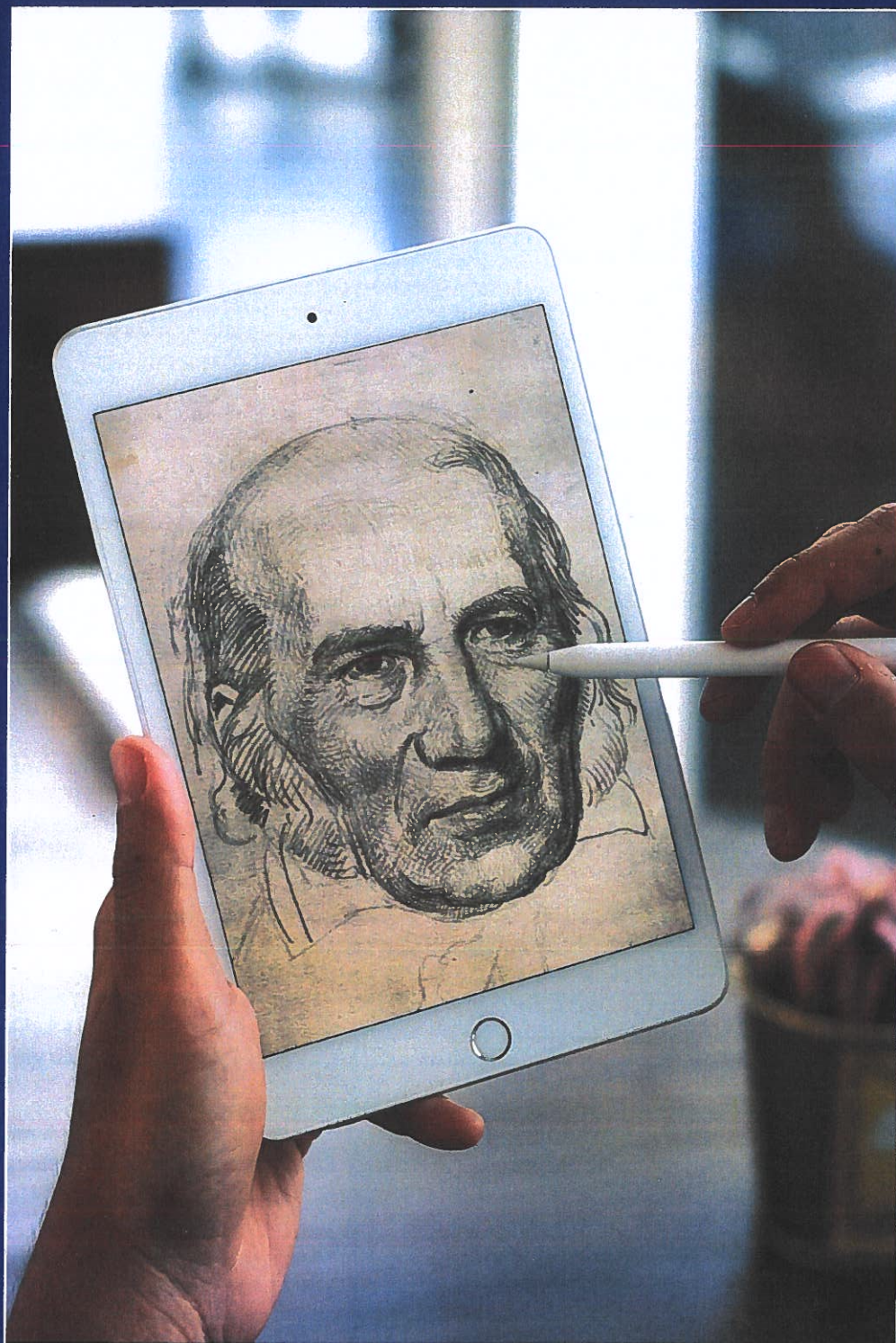

RELIGIONSLÆREREN

1/2024

"Center for Grundtvigforskning arbejder i disse år med at digitalisere alt det, som N.F.S. Grundtvig (1783-1872) fik udgivet i løbet af sin lange levetid..."

... Læs mere side 4-5.

Tidsskrift for religionsundervisning i Danmark

Dejlig er den himmel blå... at undervise i

Center for Grundtvigforskning arbejder i disse år med at digitalisere alt det, som N.F.S. Grundtvig (1783-1872) fik udgivet i løbet af sin lange levetid. Det gælder alt lige fra værker på flere hundrede sider til små notitser i aviser, og hvis man tæller sammen, når man op på omkring 1000 værker!

Af Stine Kylsø Pedersen, editionsfilolog, cand.pæd. og Katja Gottlieb, editionsfilolog, lærer, cand.mag. Center for Grundtvigforskning, Aarhus Universitet

Der er gennem årene udkommet en del værker i bogform, der på den ene eller anden måde samler håndplukkede dele af Grundtvigs værker. De har dog det tilfælles, at de har en del år på bagen, og dertil alle er en form for 'udvalgte værker', hvor en redaktør har 'filtreret' teksterne ud fra forskellige kriterier afhængig af, hvilke bevæggrunde man har haft for at ville udgive et udvalg af Grundtvigs skrifter. Det er derfor på høje tid, at en ny og videnskabelig udgave af Grundtvigs værker ser dagens lys. Opgaven, som Center for Grundtvigforskning er i gang med, består i at gøre det muligt for alle selv at læse, hvad den store mand - som unægtelig har sat et betydeligt præg på det Danmark, vi kender i dag - tænkte og skrev. Grundtvig er kendt for at have beskæftiget sig med mange forskellige emner og genrer, men han kan også være svær at læse (hvilket gør det oplagt at bruge ham i undervisningen som

skrækeksempel på, hvorfor det er vigtigt at kunne sætte komma og punktum!). Derfor udstyres teksterne i udgivelsesprocessen med kommentarer, så læseren har de bedste forudsætninger for at forstå Grundtvigs 1800-tals dansk, ligesom der udarbejdes introduktioner til værkerne, så læseren bliver sat ind i den historiske kontekst, Grundtvigs liv og baggrunden for selve teksten. Alt dette kan, som det fælles arvegods det er, kvit og frit tilgås via hjemmesiden grundtvigsværker.dk.

Grundtvigs greatest hits og en hel masse andet

Udgivelsen af Grundtvigs værker er lidt over halvvejs, og der ligger således allerede nu et stort korpus tilgængeligt på hjemmesiden, og dertil kommer, at det er nemt at finde rundt derinde. Man kan vælge at få vist indholdet fx kronologisk eller alfabetisk, ligesom det er muligt at søge i genrer. Så leder man fx efter salmer, er det muligt kun at få vist disse. Blandt udgivelserne finder man som beskrevet alt mellem himmel og jord. Der er tekster, der for længst er gået i glemmebogen og måske retter sig mod en læser, der er mere end almindeligt interesseret i Grundtvig. Men der findes selvfølgelig også en række af de værker, som for længst er gledet ind som grundsten i vores kulturarv, fx "Langt højere Bjerger", "Nyaars-Morgen" og "Paaske-Lilien" for at nævne et par eksempler. Og så kan man også læse om tilblivelsen af salmen "De hellige tre Konger", som er bedre kendt under navnet

"Dejlig er den himmel blå". En juleklassiker, som det er svært at komme udenom, når kalenderen rammer december måned. Grundtvig skrev den oprindeligt som en børnesang tilbage i slutningen af 1810 på et tidspunkt, hvor han var ved at finde sit religiøse fodfæste. Læs mere om denne indre konflikt i indledningen her:

Dejlig er den himmelblå

I forbindelse med udgivelsen af "Dejlig er den himmel blå" offentliggjorde Grundtvig et brev, hvori han beskrev sine planer om at skrive en række nye salmer, der skulle have et (bibel)historisk udgangspunkt og som skulle kunne bruges i undervisningssammenhænge. Det virker måske ikke som nogen særlig bedrift, hvis man tænker på nogle af vores mange historiske salmer, der blev forfattet i samme tidsperiode og genfortæller bibelhistorien, men den autoriserede salmebog var i starten af 1800-tallet præget af dogmatiske og moralske salmer, der havde fortrængt den historiske salme. Dette var Grundtvig stærkt utilfreds med, og han lagde et stort arbejde i at få ændret dette. Som han skrev i det førnævnte brev, var

de moralske og dogmatiske salmer som "stillestående vande", i modsætning til de historiske, der kunne sammenlignes med "en Rindende Bæk" og derved mere levende og interessante.

Tematikken i "Dejlig er den himmel blå", Matthæusevangeliets historie om ledestjernen, der bebuder jødernes konge, gør naturligvis teksten oplagt at bruge som afsæt for et kortere forløb op til jul, eller i forbindelse med julens traditionelle afslutning til Helligtrekonger d. 6. januar, hvor man særligt i den ortodokse tradition fejrer, at de tre vise mænd fandt frem til Jesusbarnet. Traditionelt markerer Helligtrekongersaften, d. 5. januar, desuden juletidens afslutning herhjemme. Der er her, man får spist de sidste jule-småkager og pakker juletræet ned. I "Dejlig er den himmel blå" er juleevangeliets stjerne det helt centrale symbol. Stjernen spiller generelt en stor rolle i Grundtvigs forfatterskab. Her er den en vejleder, den fremtræder med sit lys for mennesker, og rummer både Gud og ånden. Med øjet på stjernen, bliver mennesket altså ledt på rette vej. Eller som Grundtvig skriver i "Dejlig er den himmel blå" har Gud ladet den åbenbare, for "at lyse for vor fod".

Der er mange indgange til arbejdet med salmer i kristendomskundskabsundervisningen afhængig af alderstrin og formål med arbejdet, men salmens meget spændende baggrund gør det oplagt at dykke dybere ned i dens tilblivelseshistorie, og at se nærmere på Grundtvig som salmedigter.

Salmedigterens værksted – Et forløb til dansk/kristendomskundskab

Start med at introducere eleverne til salme-genren (eller repeter den). Kom evt. ind på ordbogens definition, at en salme er en: "kristen hymne eller digt som er inddelt i strofer og forsynet med melodi, og som synges af menigheden under gudstjenesten". Det betyder naturligvis, at salmen har en religiøs dimension, men rent overordnet kan salmen kategoriseres som lyrik, og salmen udtrykker som anden lyrik følelser, stemninger, meninger, tanker, ligesom den som megen anden lyrik er på vers. Fordi salmen skal kunne synges, så vil den også være karakteriseret af en vis bundethed med hensyn til fx rim og rytme.

Fortsæt med at tale om, hvilke salmer eleverne kender, og hvad er særligt ved julesalmer. Herunder kan I komme ind på symbolik og hvilke symboler, der knytter sig til julen? Herefter arbejder

eleverne med teksten "Dejlig er den himmelblå". I kan evt. læse den sammen i klassen eller lade eleverne læse den som rollelæsning afhængigt af klassens niveau (en læser en strofe højt, en genfortæller (I skal slå ord, I ikke kender op, så I kan forklare, hvad de betyder) en skriver det genfortalte ned, og den sidste giver et bud på, hvad der sker i næste strofe. Byt roller undervejs). Saml op i klassen ved at tale om elevernes iagttagelser, og syng gerne salmen sammen.

Herefter kan klassen se DR-programmet "På sporet af julens sange: Dejlig er den himmel blå":

Her inviteres seerne ned i tilblivelsen af "Dejlig er den himmelblå" og introduceres også til Grundtvig som salmedigter. På baggrund af udsendelsen, er det derefter oplagt at lade eleverne prøve kræfter med salmedigtningen selv. Lad dem gå sammen to og to og selv skrive en julesalme. Afhængig af klassens alderstrin kan man lade dem tage udgangspunkt enten i "Dejlig er den himmel blå" eller en anden af Grundtvigs julesalmer. De kan fx gå ind på Grundtvigs Værker:

for at søge inspiration. Herefter skal de beslutte, hvilken melodi, de vil skrive deres salme på, og herefter skrive deres julesalme. Den skal have mindst tre strofer, men behøver ikke have så mange strofer, som Grundtvigs salmer ofte har. Den skal rime. Evt. kan de se på, hvordan den salme, de har valgt som melodi, rimer, og lade sig inspirere af den. Når de er færdige med deres salmer, præsenteres de afslutningsvis i klassen, og I kan synges et par af dem sammen. Om de salmer, eleverne har skrevet, bliver et hit, må tiden vise. Men det er i hvert fald oplagt at give sig i kast med denne Grundtvigsalme i undervisningen uanset alderstrin. Find Grundtvigs tekster her: www.grundtvigsværker.dk

